

УДК 811.112.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-19-13>

Валентина СУХОМЛИН

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри літературознавства, Київський національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, Україна, 04655

ORCID: 0000-0002-2667-990X

Бібліографічний опис статті: Сухомлин, В. (2023). Вільні словосполучення військово-політичної тематики у сучасному німецькому публіцистичному дискурсі: структурний аспект. *Актуальні питання іноземної філології*, 19, 80–87, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-19-13>

ВІЛЬНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ТЕМАТИКИ У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: СТРУКТУРНИЙ АСПЕКТ

Пропонована стаття присвячена дослідженню вживання вільних словосполучень військово-політичної тематики у сучасному німецькому публіцистичному дискурсі.

Метою роботи є дослідити основні типи вільних словосполучень військово-політичної тематики з огляду на їх будову та синтаксичну роль у складі речення у німецьких публіцистичних онлайн-статтях. Увагу сконцентровано на їх структурному аспекті.

*Методологія дослідження передбачає підбір відповідного матеріалу дослідження методом суцільної вибірки, шляхи виокремлення вільних словосполучень з огляду на їх структурний аспект із застосуванням основних класифікацій вільних словосполучень, а саме: за будовою та за синтаксичною роллю у реченні. Матеріалом дослідження вибрано дослідницькі тексти (онлайн-статті) німецького журналу *Spiegel* на військово-політичну тематику. Виділено три види вільних словосполучень за будовою: прості, складні та комплексні, а також два види за синтаксичною роллю у реченні: вільні та невільні синтаксичні словосполучення. Проаналізовано основні жанрові особливості статті як одного із дослідницьких жанрів публіцистики, названо основні завдання дослідницьких текстів. Описано різні підходи до тлумачення дискурсу, які пояснюють його як текст, занурений у життя чи як замкнену цілісну комунікативну ситуацію, зумовлену соціальними, культурними та іншими чинниками, або ж це стиль спілкування чи зразок мовної поведінки в певній соціальній сфері. Встановлено, що основною функцією вільних словосполучень у цьому типі дискурсу є номінативна функція. Виявлено і названо динамічність та результативність дискурсу як його спільні риси. Динамічність дискурсу забезпечує появу тексту як продукту, а результативність дискурсу проявляється у взаємодії продукту й результату діяльності його учасників.*

Наукова новизна роботи полягає у виборі тематики дослідження вільних словосполучень, а також аспекту, який досліджується.

Результати дослідження вказують на важливість будови вільних словосполучень для частоти їх вживання у німецькому публіцистичному дискурсі військово-політичної тематики незалежно від синтаксичної структури речення; однак, синтаксична роль вільних словосполучень вказує на таку залежність, а саме, у складнопідрядному реченні, де синтаксично вільні словосполучення є одним членом речення. Отже, було виділено за будовою: простих – 56,25%, складних – 14,58%, комбінованих – 29,17% словосполучень. За синтаксичною роллю у реченні 91,67% словосполучень виявилися вільними, а 8,33% – невільні словосполучення. У перспективі дослідження семантичного та прагматичного аспектів вільних словосполучень.

Ключові слова: вільні словосполучення, публіцистичний дискурс, комунікативний процес, жанр публіцистики, дослідницький текст.

Valentyna SUKHOMLYN

PhD in Philology, Senior Lecturer at the Department of Literary Studies, Kyiv National University of Kyiv-Mohyla Academy, 2 Hryhorii Skovoroda Str., Kyiv, Ukraine, 04655

ORCID: 0000-0002-2667-990X

To cite this article: Sukhomlyn, V. (2023). Vilni slovospoluchennia viiskovo-politychnoi tematyky u suchasnomu nimetskomu publitsystychnomu dyskursi: strukturnyi aspekt [Free word combinations of military and political vocabulary in contemporary German journalistic discourse: structural aspect]. *Current Issues of Foreign Philology*, 19, 80–87, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-19-13>

FREE WORD COMBINATIONS OF MILITARY AND POLITICAL VOCABULARY IN CONTEMPORARY GERMAN JOURNALISTIC DISCOURSE: STRUCTURAL ASPECT

The article is devoted to the study of the use of free word combinations in contemporary German journalistic discourse.

The aim of the study is to investigate the main types of free word combinations on military and political topics in terms of their structure and syntactic role in the sentence structure in German online journalistic articles. The attention is focused on their structural aspect.

The research methodology involves the selection of the relevant research material by the method of continuous sampling, ways of distinguishing free phrases in view of their structural aspect using the main classifications of free phrases, namely: by structure and by syntactic role in the sentence. The material of the study is the research texts (online articles) of the German magazine Spiegel on military and political topics. Three types of free word combinations are distinguished by their structure: simple, complex and compound, as well as two types by their syntactic role in the sentence: free and non-free syntactic word combinations. The main genre features of the article as one of the research genres of journalism are analyzed, and the main tasks of research texts are identified. Various approaches to the interpretation of discourse are described, which explain it as a text immersed in life or as a closed holistic communicative situation caused by social, cultural and other factors, or as a style of communication or a pattern of linguistic behavior in a certain social sphere. It is established that the main function of free word combinations in this type of discourse is the nominative function. The author identifies and names the dynamism and effectiveness of discourse as its common features. The dynamism of the discourse ensures the emergence of the text as a product, and the effectiveness of the discourse is manifested in the interaction of the product and the results of the activities of its participants.

The scientific novelty of the work lies in the choice of the topic of free word combinations and the aspect under study.

The results of the study indicate the importance of the structure of free word combinations for the frequency of their use in German journalistic discourse on military and political topics, regardless of the syntactic structure of the sentence; however, the syntactic role of free phrases indicates such a dependence, namely, in a complex subordinate clause, where syntactically free phrases are one member of the clause. So 56.25% of the word combinations were identified by structure: simple – 56.25%, complex – 14.58%, combined – 29.17%. According to the syntactic role in the sentence, 91.67% of the word combinations were free, and 8.33% were non-free word combinations. In the future, the semantic and pragmatic aspects of free word combinations will be studied.

Key words: *free word combinations, journalistic discourse, communication process, genre of journalism, research text.*

Актуальність проблеми. За словами видатного французького театрального діяча, реформатора сценічного мистецтва Жана-Батиста Мольєра, граматику керує навіть царями. Вона завжди знаходиться у плінному русі, відображаючи розвиток кожної галузі суспільного буття. Вона завжди залишається важливою та актуальною дисципліною мовознавства, адже керує безперервним комунікативним процесом, поєднуючи морфеми у слова, слова у словосполучення, словосполучення в абзаци, тексти, частини, розділи, тексти, монографії, дисертації, дискурси. Розуміючи словосполучення як найменшу синтаксичну одиницю будь-якої мови, ми відносимо його до синтаксичного рівня мови і стверджуємо, що, як і абияка інша одиниця мови, словосполучення має форму і зміст. Чи зміст передусім у лексичних одиницях словосполучення, чи він є сумою змістів лексичних одиниць, або ж він захований у деталях? Чому ми розуміємо одні й ті ж лексичні одиниці, але поєднані в різні словосполучення, по-іншому? Які фактори впливають на тлумачення смислу словосполучення? Чому саме вільні словосполучення так часто вживані

у нинішньому соціумі? Усі ці питання залишаються актуальними з огляду на словосполучення як найпростішу синтаксичну одиницю мови, що утворена з двох або кількох повнозначних слів, пов'язаних між собою в граматичному плані і за змістом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Отже, під словосполученням слід розуміти такі синтаксично-семантичні єдності, утворені з двох і більше повнозначних слів, за нормами і правилами національної мови з двох чи більшої кількості повнозначних слів, які виражають єдину, хоч і в лексично членній формі, назву предмета, поняття чи уявлення (Удовиченко, 1968, с. 11). Згідно з останніми дослідженнями у вітчизняному мовознавстві, виокремлюємо два основні підходи до дослідження питання природи виникнення словосполучень: це поєднання двох і більше повнозначних слів на основі підрядного зв'язку (авторами такого бачення є Г. Удовиченко, А. Загнітко (Загнітко, 2011, с. 391–392), а також поєднання таких слів на основі як підрядного, так і сурядного зв'язку (І. Вихованець, І. Ющук, М. Кочерган). І. Вихованець зазначає, що до словосполучень

належать будь-які побудовані на підрядному й сурядному зв'язках поєднання опорного слова з формою залежного слова і поєднання рівноправних (незалежних) у синтаксичному плані форм слів, яким не притаманна синтаксична категорія предикативності (Вихованець, 1992, с. 183). І. Ющук наголошує, що словосполучення має двояку природу виникнення, адже може бути як одиницею мови, так і одиницею мовлення, пояснюючи, що «лексичні словосполучення – це фразеологізми, фразеологічні вирази та складені найменування – існують у мові в готовому вигляді. Вони, як і слова, є номінативними одиницями мови і належать до мовних засобів (як і окремо взяті слова-лексеми). ... Синтаксичні словосполучення, на відміну від лексичних, не виступають у готовому вигляді, вони творяться в процесі мовлення під час побудови речень, і кожного разу вони будуть іншими залежно від того, що ми бачимо, відчуваємо, про що хочемо щось повідомити» (Ющук, 2009, с. 26). М. Кочерган говорить, що словосполучення будується за певними граматичними зразками, які формуються в мові на основі категоріальних властивостей слів і ґрунтуються на синтаксичному зв'язку між словами. А здатність слова поєднуватися з іншими словами залежить як від граматичних властивостей слова (належність слова до частин мови), так і від лексичного значення слова. І сурядні, і підрядні зв'язки є залежними, однак у першому випадку ми говоримо про рівноправну, а в іншому – про нерівноправну залежність (Кочерган, 2001, с. 308). Ми досліджуємо словосполучення саме під таким кутом зору, адже вважаємо їх такими граматичними сполуками, які є різними за будовою (прості – складні – комбіновані), за належністю головного слова до певної частини мови (іменні – дієслівні – прислівникові), а також за синтаксичною роллю у реченні (синтаксичні (вільні) – синтаксично невольні/лексичні) словосполучення.

Мета дослідження витікає з опису його актуальності й полягає у дослідженні основних типів вільних словосполучень з огляду на їх будову та синтаксичну роль у складі речення. Структурний аспект вільних словосполучень є багатим і тому поширеним джерелом утворення таких синтаксичних одиниць, а надто у публіцистичному дискурсі військово-політичної тематики, оскільки має широкі можливості

поєднання лексичних компонентів, що згідно з нормами і законами кожної мови, мають властивість вільно поєднуватися між собою у сполуки синтаксичного рівня, які ми називаємо вільними (синтаксичними) словосполученнями. Результати такого дослідження є важливими не тільки для мовознавчих дисциплін (стилістика тексту, перекладознавство, дискурсологія, міжкультурна комунікація), а й для важливих суміжних з мовознавством дисциплін (соціологія, культурологія, психологія, політологія, військова справа), адже найважливішим завданням усіх мовознавчих дисциплін є всебічне вивчення мовних та мовленнєвих процесів з метою забезпечення високого рівня спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування», – так висловився про значимість мови славний український письменник, драматург та суспільний діяч Панас Мирний. У кожній мові захована індивідуальність нації, її ідентичність та історична пам'ять, культура, звичаї, її традиції та символи. Складовою кожної мови є багатогранний дискурс у своїх найрізноманітніших формах, видах та типах.

Термін «дискурс» ввів американський лінгвіст З. Харрис, називаючи так метод аналізу зв'язного мовлення. Відтоді він не перестає досліджуватися та має багато тлумачень, як от у праці О. Селіванова пропонує розуміти дискурсу як текст, занурений у життя чи як замкнену цілісну комунікативну ситуацію, зумовлену соціальними, культурними та іншими чинниками, або ж це стиль спілкування чи зразок мовної поведінки в певній соціальній сфері (Селіванова, 2006, с. 119).

Зрозуміло, що таке широке тлумачення пов'язане з різними підходами до вивчення цього явища. Але будь-який підхід має основні спільні риси дискурсу, якими є динамічність та результативність.

Вивчення дискурсу як динамічного процесу приводить до появи у результаті якогось продукту – у нашому випадку тексту (Бацевич, 2004, с. 138). При такому підході дискурс протиставляється тексту як процесу результатів, адже жоден процес не протікає без породження пев-

ного продукту, як жоден продукт не з'являється ні з чого. Таким чином, дискурс і текст як процес і його продукт є взаємообумовленими.

Результативний підхід до дискурсу використовують у своїх дослідженнях вчені, головною тезою яких є розуміння дискурсу як продукту й результату діяльності його учасників. (Кусько, 2004, с. 91–93).

Німецькі лінгвісти також вивчають дискурс як сукупність текстів, об'єднаних певною тематикою (політичний, рекламний дискурс тощо). При цьому вони зауважують, що початком формування будь-якого дискурсу є звук, як найпростіша ланка у послідовності одиниць мовних рівнів; наступне явище складається із сукупності одиниць попереднього явища (Jung, 2005, s. 165–193).

Підхід до тексту у сфері політики саме як до елемента дискурсу передбачає існування не лише комунікатора, а й реципієнта: комунікатор – текст – мовленнєвий вплив – реципієнт – інтерпретація тексту (Дацишин, 2003, с. 135). Між дискурсом і комунікацією існує об'єднуюча ланка – процес спілкування, який слугує реалізації комунікативних намірів адресата й завжди ґрунтується на врахуванні особливостей системи особистісних смислів адресата мовленнєвої діяльності. Спілкування є мовленнєвою діяльністю, а її продуктом є текст як результат дискурсу.

Кожен вид або тип дискурсу, кожна його форма передбачає певні чітко сформульовані завдання та функції. У публіцистичному дискурсі автор (мовець) планує, яким чином і за допомогою яких мовних і позамовних засобів можна досягти потрібного результату. Тому публіцистичний дискурс як процес мисленнєво-комунікативної діяльності є мотивованим, заздалегідь спланованим монологічним мовленням, яке реалізується в умовах певної ситуації, спрямованій на створення бажаного для автора (мовця) емоційно-оцінного стану адресата.

Жанрові ознаки статей, які є матеріалом дослідження, вказують на їх дослідницький характер, адже стаття не описує факти, а здійснює їхній вичерпний логіко-раціональний аналіз і часом може абстрагуватися від фактів, що наводяться у текстах; тут можуть міститися не лише отримані журналістом під час розслідування дані, а й здобуті іншими шляхами; незва-

жаючи на присутність індивідуального стилю публіциста, у статтях спостерігається тяжіння до наукового викладу матеріалу.

Структура тексту статті – це комплекс положень, роздумів, суджень і висновків, що застосовуються з метою виявлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими фактами. Результативність статті напряму залежить від обраної структури тексту та її наповнення мовного наповнення.

Вільне словосполучення є поширеним явищем у публіцистичній статті. Основна функція словосполучення – номінативна; вона об'єднує його зі словом. Водночас між словосполученням і словом є суттєва різниця: в них різна кількість смислових показників; словосполучення є мінімальним контекстом для слова; в словосполученні активно виявляються граматичні категорії опорних слів; словосполучення будується тільки на основі підрядного зв'язку (Загнітко, Миронова, URL: [http:// digilib.phil.muni.cz/_flsystem/fedora/pdf/128795.pdf](http://digilib.phil.muni.cz/_flsystem/fedora/pdf/128795.pdf)). На нашу думку, саме у різниці і прихований феномен словосполучення як мінімальної одиниці синтаксису. Згідно з нашими завданнями, що окреслені пропонованою статтею, ми проаналізували вільні словосполучення за двома показниками:

1. За будовою:

– Прості – переважно двочленні (бінарні), що складаються з двох повнозначних слів, з-поміж яких одне головне (стрижневе), а друге – залежне, наприклад: військова техніка / *Militärtechnik*, піти в наступ / *in die Offensive gehen*, особливо відповідально / *höchstverantwortlich*.

– Складні – утворюються з трьох і більшої кількості повнозначних частин мови. Наприклад: уважно стежити за ситуацією / *die Situation genau beobachten*, ракета з надвисокою швидкістю / *Höchstgeschwindigkeitsrakete*, передавати повідомлення громадянам / *Nachrichten an die Bürger übermitteln*.

– Комбіновані – складаються з кількох різних головних слів. Вони містять просте словосполучення як частину будови. Сюди ж належать сполуки з неоднорідними означеннями (Мойсієнко, Арібжанова, Коломийцева, 2010, с. 180). Наприклад: домовленості наших партнерів / *die Vereinbarungen unserer Partner*, дипломат високого рівня / *hochrangiger*

Diplomat, зона високої небезпеки / Hochrisikogebiet.

2. За синтаксичною роллю у складі речення:

– Синтаксично вільні – словосполучення, що вільно утворюються в момент мовлення й легко розкладаються на складові частини. Лексичне значення повнозначних слів, які є компонентами таких словосполучень, повністю зберігається й обидва вони виступають як окремі члени речення. Наприклад: боротися за мир / für den Frieden kämpfen, підписати угоду / das Abkommen unterschreiben.

– Синтаксично невідільні (нерозкладні) – словосполучення, що синтаксично не розчленовуються на складові компоненти й виконують у реченні єдину синтаксичну функцію, виступають одним членом речення (Бевзенко, 2005, с. 20), хоча й утворені з повнозначних частин мови. Наприклад: протистояти небезпеці / der Gefahr gegenüberstehen, набирати обертів / in Schwung kommen, знаходитися в рецесії / in Rezession stecken.

Наведемо та проаналізуємо декілька прикладів речень з вільними словосполученнями.

1. Polen, die Slowakei und Ungarn kündigten am Freitag eigene Beschränkungen für ukrainische Getreideeinführen an, nachdem die Europäische Kommission beschlossen hatte, ihr Einfuhrverbot für die fünf EU-Nachbarn der Ukraine nicht zu verlängern. / Польща, Словаччина та Угорщина оголосили про власні обмеження на імпорт українського зерна в п'ятницю після того, як Європейська комісія вирішила не поширювати свою заборону на імпорт на п'ять сусідніх з Україною країн ЄС.

Маємо приклад складнопідрядного речення з підрядним часу, яке ускладнене інфінітивною конструкцією zu + Infinitiv. Ієрархію зв'язків у цьому реченні можна передати за допомогою такої синтаксичної моделі:

HS, nachdem NS (Temporalsatz), Konstruktion «zu + Infinitiv».

У реченні виділяємо декілька вільних словосполучень: 1) eigene Beschränkungen für ukrainische Getreideeinführen ankündigen, 2) das Einfuhrverbot für die fünf EU-Nachbarn, 3) die fünf EU-Nachbarn der Ukraine, 4) das Einfuhrverbot verlängern, 5) das Einfuhrverbot für die fünf EU-Nachbarn der Ukraine nicht zu verlängern.

Визначаємо типи словосполучень за нашими показниками і отримуємо такий результат:

за будовою маємо одне просте словосполучення (5), два комбіновані (2, 3) та два складні словосполучення (1, 4). За синтаксичною роллю у реченні маємо 1 вільне (1) та чотири невідільні словосполучення (2, 3, 4, 5). Зауважимо, що такі результати ми отримали, виділивши вільні словосполучення у межах складнопідрядного речення як одного з різновидів складних синтаксичних конструкцій.

2. «Beinahe alle Einheiten sind aber mit großer Wahrscheinlichkeit dramatisch unterbesetzt», hieß es in der Mitteilung des Verteidigungsministeriums in London. / «Однак, дуже ймовірно, що майже всі підрозділи будуть різко недоукомплектовані», – йдеться в заяві Міністерства оборони в Лондоні. У прикладі маємо складносурядне речення з використанням прямої мови. Виділяємо типи синтаксичних словосполучень: 1) beinahe alle Einheiten; 2) mit großer Wahrscheinlichkeit; 3) dramatisch unterbesetzt; 4) in der Mitteilung des Verteidigungsministeriums; 5) in der Mitteilung des Verteidigungsministeriums in London. Отримуємо за будовою три прості (1, 2, 4), одне складне (3) та одне комбіноване (5) словосполучення, а за синтаксичною роллю у реченні усі п'ять словосполучень є синтаксично вільними.

3. Ukraine: Zwei Menschen bei Drohnenangriffen südlich von Cherson getötet. / Україна: Двоє людей загинули внаслідок ударів безпілотників на південь від Херсона.

Приклад демонструє оформлення заголовків німецьких онлайн-статей. Виділяємо такі словосполучення: 1) zwei Menschen, 2) südlich von Cherson, 3) bei Drohnenangriffen getötet, 4) bei Drohnenangriffen südlich von Cherson getötet. Отримуємо за будовою три прості (1, 2, 3) та одне комбіноване (4) словосполучення. За синтаксичною роллю у реченні усі словосполучення є синтаксично вільними.

4. In der Region Donezk seien ukrainische Truppen derweil weiterhin dabei, eine russische Offensive auf die Orte Awdijwka und Marjinka abzuwehren. / Тим часом повідомляється, що у Донецькій області українські війська продовжують відбивати наступ російських військ на міста Авдіївка та Мар'їнка.

Це речення просте, але ускладнене синтаксичною конструкцією zu + Infinitiv. Виділяємо наступні вільні словосполучення: 1) in der Region Donezk, 2) ukrainische Truppen, 3) der-

weil weiterhin dabei seien, 4) russische Offensive, 5) russische Offensive auf die Orte Awdijwka und Marjinka, 6) russische Offensive abwehren, 7) russische Offensive auf die Orte Awdijwka und Marjinka abwehren. Щодо будови маємо прості (1, 2, 4), складні (3, 5) та комбіновані (6, 7) синтаксичні словосполучення. За синтаксичною роллю вони є вільними словосполученнями.

5. Das Training ukrainischer Piloten an westlichen Kampffjets kommt offiziellen Angaben nach in Schwung. / Згідно з офіційними повідомленнями, навчання українських пілотів на західних винищувачах набирає обертів. Це просте речення має цікавий приклад присудка, що виражений сталим виразом in Schwung kommen / набирати обертів, який не є фразеологізмом, а отже, може розглядатися як вільне словосполучення. Виділяємо наступні синтаксичні словосполучення: 1) das Training ukrainischer Piloten, 2) das Training ukrainischer Piloten an westlichen Kampffjets, 3) ukrainische Piloten, 4) westliche Kampffjets, 5) offiziellen Angaben nach, 6) in Schwung kommen. За будовою вони прості (3, 4, 5, 6) та комбіновані (1, 2), за синтаксичною роллю у реченні усі вони є синтаксично вільними.

6. Seit Monaten bittet die Ukraine um westliche Kampffjets. / Україна вже кілька місяців просить західні винищувачі. Це просте речення варте уваги з огляду на лаконічність з одного боку та інформативність з іншого. Його синтаксичні словосполучення такі: 1) seit Monaten, 2) seit Monaten bitten, 3) seit Monaten um westliche Kampffjets bitten, 4) westliche Kampffjets. Щодо будови маємо прості (1, 4), складні (2), комбіновані (3) словосполучення, за синтаксичною роллю у реченні вони є вільними одиницями.

7. Stoltenberg schaltet sich in Debatte über Taurus-Lieferung ein. / Столтенберг втручається в дебати щодо постачання Taurus. Просте нерозповсюжене речення з присудком, вираженим багатозначним дієсловом. Це речення має високий ступінь інформативності при своєму лаконічному мовному вираженні: 1) sich in Debatte einschalten, 2) sich in Debatte über Taurus-Lieferung einschalten, 3) die Debatte über Taurus-Lieferung. Щодо будови виділяємо такі словосполучення: прості (1, 3), комбіновані (2). Щодо синтаксичної ролі у реченні усі виділені словосполучення є вільними.

8. Zusagen zur Lieferung von in den USA gebauten Kampffliegern gibt es beispielsweise aus Dänemark, Norwegen und den Niederlanden. / Зобов'язання щодо постачання винищувачів F-16 американського виробництва взяли на себе, наприклад, Данія, Норвегія і Нідерланди. Речення має розповсюжене означення, що нетипово для української мови, а отже, може викликати труднощі при перекладі. Виділяємо такі словосполучення: 1) Zusagen zur Lieferung, 2) Zusagen zur Lieferung von in den USA gebauten Kampffliegern, 3) Zusagen aus Dänemark, Norwegen und den Niederlanden, 4) Zusagen zur Lieferung von in den USA gebauten Kampffliegern aus Dänemark, Norwegen und den Niederlanden, 5) die in den USA gebauten Kampfflieger. За будовою отримуємо прості (1, 3, 5) та комбіновані (2, 4) словосполучення. За синтаксичною роллю у реченні вони є вільними. Цікаво, що іменник Zusagen / зобов'язання має надзвичайно продуктивну сполучуваність, адже задіяний у чотирьох із п'яти словосполучень.

9. Russland hat die ukrainische Halbinsel bereits 2014 völkerrechtswidrig annektiert. / Росія анексувала український півострів вже у 2014 році, порушивши міжнародне право. Просте речення з двома обставинами – часу (bereits 2014) та модальності (völkerrechtswidrig) – має цікаву трансформацію у перекладі, тому розглянуте у статті. Виділяємо такі словосполучення: 1) die ukrainische Halbinsel, 2) bereits 2014, 3) bereits 2014 völkerrechtswidrig annektieren, 4) völkerrechtswidrig annektieren. Виділені словосполучення прості (1, 2), складні (4) та комбіновані (3) за будовою, за синтаксичною роллю у реченні усі вони є вільними.

10. Das russische Militär steht nun der Gefahr gegenüber, von Norden und Süden in die Zange genommen (військ. взяти противника в кліщі) zu werden. / Російські військові зараз стикаються з небезпекою опинитися в кліщах з півночі та півдня. У запропонованому простому реченні маємо дві клішовані фрази (1) der Gefahr gegenüberstehen, 2) in die Zange nehmen, які не є фразеологізмами, тому розглядаються нами як вільні словосполучення. Інші словосполучення речення такі: 3) das russische Militär, 4) von Norden und Süden, 5) von Norden und Süden in die Zange genommen werden. Вони різні за будовою: прості (1, 2, 3, 4) та комбіновані (5), тоді як за синтаксичною роллю у реченні усі вони вільні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного дослідження було встановлено, що саме вільні словосполучення є найтипівішою будівельною одиницею речення. З онлайн-статей військово-політичної тематики німецького журналу Spiegel ми відібрали 10 речень та проаналізували їх згідно з оголошеними у завданнях показниками. Загалом було виділено 48 синтаксичних словосполучень, серед яких за будовою: простих – 27 (56,25%), складних – 7 (14,58%), комбінованих – 14 (29,17%) словосполучень. За синтаксичною роллю у реченні 47 (91,67%) словосполучень виявилися вільними, а 4 (8,33%) – невольні словосполучення. Дослідження засвідчує, що синтаксичні словосполучення переважно вільні за синтаксичною роллю у реченні, але у складнопідряд-

ному реченні синтаксичні словосполучення саме підрядного речення є неподільними, оскільки виконують одну синтаксичну роль, у нашому реченні це обставина часу, ускладнена інфінітивною конструкцією zu + Infinitiv. Отже, найрозповсюдженішим варіантом є синтаксичні словосполучення, які вільні за синтаксичною роллю у реченні та прості за будовою, другі за вживаністю є вільні за синтаксичною роллю у реченні та комбіновані за будовою, третіми стали вільні за синтаксичною роллю у реченні та складні за будовою. Такий результат засвідчує в свою чергу, що найбільш «рухливими» є саме прості, а найбільш «усталеними» є складні словосполучення, адже вони мають у своєму складі два чи навіть більше стержневих слів. У перспективі дослідження семантичний та прагматичний аспекти вільних словосполучень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004. 344 с.
2. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 2005. 270 с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ, 1993. 368 с.
4. Дацишин Х.П. Статична та динамічна метафора в сучасному українському політичному дискурсі. *Стиль і текст*. 2003. Вип. 4. С. 128–140.
5. Загнітко А. П., Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк, 2011. 992 с.
6. Загнітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект : монографія. Brno : Masarykova univerzita, 2013. 225 с. URL: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/128795.pdf (дата звернення: 27.10.2023).
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / за ред. Г. А. Теремко. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.
8. Кусько К. Я. Когнітивно-дискурсивний потенціал інформативного трансферу. *Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2004. № 635. С. 91–93.
9. Мойсієнко А. К., Арібжанова І. М., Коломийцева В. В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис. Київ, 2010. 374 с.
10. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.
11. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові : монографія. Київ : Наук. думка, 1968. 288 с.
12. Юшук І. П. Поняття про словосполучення. *Дивослово*. 2009. № 10. С. 26–30.
13. Jung M. Diskurshistorische Analyse. Sprachgeschichte als Zeitgeschichte: eine linguistische Perspektive / M. Wengeler et al. Hildesheim: Olms, 2005. S. 165–193.

REFERENCES:

1. Batsevych, F. (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Basics of communicative linguistics]*. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Bevzenko, S., Lytvyn, L. & Semerenko, H. (2005). *Suchasna ukrainska mova. Syntaksys : navchalnyi posibnyk [Modern Ukrainian language. Syntax: a study guide]*. Kyiv : Vyshcha shkola[in Ukrainian].
3. Vyhovanets, I. (1993). *Hramatyka ukrainskoyi movy. Syntaksys [Grammar of the Ukrainian language. Syntax]*. Donetsk. [in Ukrainian].
4. Datsyshyn, H. (2003). *Statychna ta dynamichna metafora v suchasnomu ukrainskomu politychnomu dyskursi. Styl i tekst [Static and dynamic metaphor in contemporary Ukrainian political discourse. Style and text]*. Vol. 4. 128–140. [in Ukrainian].

5. Sahnitko, A. (2011). *Teoretychna hramatyka suchasnoi ukrayinskoï movy. Morfolohiia. Syntaksys [Theoretical grammar of the modern Ukrainian language. Morphology. Syntax]*. Donetsk. [in Ukrainian].
6. Sahnitko, A. & Myronova, H. (2013). *Syntaksys ukrayinskoï movy. Teoretyko-prykladnyi aspekt [The syntax of the Ukrainian language. Theoretical and applied aspect]*. Brno : Masarykova univerzita [in Ukrainian].
7. Kocherhan, M. (2001). *Vstup do movosnavstva : pidruchnyk dlia studentiv filolohichnykh spetsialnostei vyshchuh navchalnykh zakladiv [Introduction to Linguistics: A textbook for students of philological specialities of higher educational institutions]*. Kyiv : Vydavnychiy tsentr «Akademii». [in Ukrainian].
8. Kusko, K. (2004.) *Kohnityvno-dyskursyvnyi potentsial informatyvnoho transferu [Cognitive and discursive potential of informative transfer]*. No. 635. 91–93. [in Ukrainian].
9. Moyseyenko, A., Aribzhanova, I. & Kolomyytseva, V. (2010). *Suchasna ukraïnska literaturna mova : Morfolohiia. Syntaksys [Modern Ukrainian literary language: Morphology. Syntax]*. Kyiv. [in Ukrainian].
10. Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: a terminological encyclopaedia]*. Poltava. [in Ukrainian].
11. Udovychenko, H. (1968). *Slovopoluchennia v suchasniï ukraïnskiï literaturniï movi : monohrafiia [Word combinations in the modern Ukrainian literary language]*. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian].
12. Yushchuk, I., (2009). *Poniattia pro slovopoluchennia. Dyvoslovo. [The concept of a phrase. A miracle word]*. No. 10. 26–30. [in Ukrainian].
13. Jung M. Diskurshistorische Analyse. Sprachgeschichte als Zeitgeschichte: eine linguistische Perspektive / M. Wengeler et al. Hildesheim: Olms, 2005. S. 165–193. [in German].